

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่สำคัญ ที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงทางด้าน การค้า การลงทุน และเส้นทางคมนาคม ในลักษณะที่เป็นโครงข่ายติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยง และส่งผ่านความเจริญให้กระจายออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ประกอบด้วย 11 เมือง ดังนี้ เชียงของ เชียงแสน แม่สาย (เชียงราย) ห้วยโก๋น (น่าน) แม่สอด (ตาก) นครพนม มุกดาหาร ชองเม็ก (อุบลราชธานี) รัษฎา (สระแก้ว) สะเดา (สงขลา) และสุไหงโกลก (นราธิวาส)

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดชายแดนจังหวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีเขตแดนทางทิศเหนือและทิศตะวันออกติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทาง 277 กิโลเมตร ในปัจจุบันทางจังหวัดได้เปิดจุดผ่านแดนไทย-ลาว เพื่อทำการค้าจำนวน 3 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมเกียรติ จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว จุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง โดยทั้ง 3 จุด มีพรมแดนติดต่อกับเขตเชียงฮ่อน-หงสา ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น อ.เฉลิมเกียรติ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดน่าน ตรงข้ามกับเมืองเงิน เขตเชียงฮ่อน-หงสา ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านชายแดนแห่งนี้ นอกจากจะเปิดเพื่อทำการค้าชายแดนระหว่างไทย-ลาวแล้ว ยังเป็นด่านสำหรับนำเข้าทรัพยากรพลังงานในรูปของลิกไนต์ และกระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากลิกไนต์ในเขตเชียงฮ่อน-หงสา ซึ่งเป็นเขตที่มีทรัพยากรแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ของลาว อีกทั้งยังมีเส้นทางคมนาคมทางบกที่สามารถเดินทางไปยังหลวงพระบาง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของลาว ไปยังตอนใต้ของจีนและตอนเหนือของเวียดนาม จึงนับได้ว่าจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น เป็นเสมือนประตูการค้าสู่อินโดจีนแห่งหนึ่งของไทย ที่จะป็นช่องทางเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างไทย-ลาว และประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

และจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋นขึ้นนี้ เป็นประตูเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทยที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งด้านการค้า การลงทุน และเส้นทางคมนาคม ซึ่งหากไม่มีการวางแผนรองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชุมชน ที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กับประเทศเพื่อนบ้านแล้วนั้น จะทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้เกิดการพัฒนาดำเนินไม่ได้เต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ และจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆติดตามมาอย่างมากมาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋นอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดการวางแผนที่สอดคล้องกับศักยภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาททางด้านการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน ของพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋นที่สัมพันธ์กับแหล่งผลิตสินค้า ย่านการค้าสำคัญ และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด
2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ ด้านการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะประชากรและวัฒนธรรม ของชุมชนโดยรอบพื้นที่ด้านห้วยโก๋น ที่สัมพันธ์กับพื้นที่เกี่ยวเนื่องภายใน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มและศักยภาพ ในการพัฒนา การตั้งถิ่นฐานใหม่บริเวณชายแดนห้วยโก๋น และอ.เฉลิมพระเกียรติ ทั้งในด้านความได้เปรียบของที่ตั้งทางด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาสภาพแวดล้อมชุมชนที่จะเกิดตามมาในอนาคต
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋น ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และนโยบายการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ก. การศึกษาในเชิงพื้นที่

พื้นที่โดยรวมของตำบลห้วยโก๋น อ.เฉลิมพระเกียรติ โดยครอบคลุมพื้นที่ 22.58 ตารางกิโลเมตร

ข. การศึกษาในเชิงเนื้อหา

- ศึกษาบทบาท วิวัฒนาการ และแนวโน้มด้านการค้าชายแดน การท่องเที่ยว ตามพื้นที่บริเวณด้านชายแดนไทย-ลาว ของประเทศไทย
- ศึกษาความเป็นมาและสภาพในปัจจุบัน ของพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋น ทางด้านการค้าชายแดนการท่องเที่ยว ที่มีความสำคัญในระดับจังหวัดและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
- ศึกษาความสัมพันธ์ในด้านประชากร วัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน ระหว่างชุมชนชายแดนไทย - ลาว ในบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษา
- ศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน พัฒนาการด้านการใช้ที่ดิน ชุมชนศูนย์กลาง และการเชื่อมโยงของโครงข่ายบริการ ในบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษา

1.4 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณพรมแดน หรือชายแดนจากเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และแผนที่แสดงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปใช้ในการสำรวจภาคสนาม และการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่นๆ ต่อไป โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1 ข้อมูลทางด้านกายภาพ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร การใช้ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหน่วยงานดังต่อไปนี้ กรมการผังเมือง กรมแผนที่ทหาร กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมทางหลวง กรมศุลกากร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นต้น

2.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การเกษตรอุตสาหกรรมและบริการ รายได้ พลังงาน สถาบันการเงิน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหน่วยงานดังต่อไปนี้ กรมศุลกากร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

2.3 ข้อมูลทางด้านสังคม ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ ประชากร การศึกษา การสาธารณสุข ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน การปกครอง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะได้อมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น เช่น สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สถิติจังหวัด กองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในประเทศ เป็นต้น

3. เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามในบริเวณพื้นที่ศึกษา และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมได้ ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการให้บริการ ในระบบโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในด้านลักษณะ ประชากร วัฒนธรรม ประวัติการตั้งถิ่นฐาน บุคคลต่อไปนี้ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจชายแดน คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 จำแนกและจัดระเบียบข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้หลักทางสถิติ

4.2 นำข้อมูลที่ผ่านการจัดระเบียบ ในข้อ 4.1 มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงสภาพปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร การใช้ที่ดิน โครงข่ายชุมชนศูนย์กลางและระดับการให้บริการ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนา

4.3 นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้ในรูปของการบรรยาย ตาราง แผนที่ แผนภาพ ฯลฯ

5. เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋น

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทราบถึงสถานภาพและบทบาททางด้านการค้า และการท่องเที่ยวชายแดน ของพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋นที่สัมพันธ์กับแหล่งผลิตสินค้า ย่านการค้าสำคัญ และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด
2. ทราบถึงวิวัฒนาการ ด้านการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะประชากรและวัฒนธรรม ของชุมชนโดยรอบพื้นที่ด้านห้วยโก๋น ที่สัมพันธ์กับพื้นที่เกี่ยวเนื่องภายใน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. ทราบถึงแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนา การตั้งถิ่นฐานใหม่บริเวณชายแดนห้วยโก๋น และตามแนวแกนที่เชื่อมกับ อ.เฉลิมพระเกียรติ ทั้งความได้เปรียบของ ที่ตั้งทางด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาสภาพแวดล้อมชุมชนที่จะเกิดตามมาในอนาคต
4. ผลจากการศึกษา อาจจะนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณด้านห้วยโก๋น ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และนโยบายการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กับประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนอื่น ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันได้

1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน ที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและส่งผลให้ผู้ทำการศึกษา ไม่สามารถทำการศึกษาวิเคราะห์ ประเมินผลกระทบ และคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ ได้แก่

- การจัดเก็บข้อมูล ในพื้นที่ศึกษา ของหน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่มีความสมบูรณ์ และไม่ครบถ้วน อีกทั้งยังขาดความชัดเจนหรือเชื่อถือได้มากนัก
- จากการที่พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ ที่ได้รับการก่อตั้งไม่นานนัก ในการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในบางส่วน จึงยังมีไม่เพียงพอกับการนำมาวิเคราะห์
- เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล ประกอบกับความไม่สะดวกในการเดินทาง จึงทำให้การเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลไม่สะดวกเท่าที่ควร